

# Обичаната професор Светлана Стефанова Димитрова

се възвиси в научния храм като духовен  
водач и нравствен маяк на българските  
психолози и педагози

Автор: Капитан I ранг, о.р., проф. дпсн,  
инженер Илия Петров Пеев

ВВМУ "Н. Й. Вапцаров", гр. Варна



**Н**а 21 май 2015 г. Председателят на Управителния съвет на Дружеството на психолозите в България доцент д-р Пламен Луков Димитров изпрати по „BGPsychologyForum” до всички български психолози скръбна вест:

„Напусна ни обичаната проф. д-р Светлана Димитрова.

С дълбока скръб съобщаваме, че на

18.05.2015 г. след дълго боледуване почина проф. д-р Светла Димитрова. Загубихме един прекрасен човек и психолог, който ще остане завинаги в сърцата ни.



*ОПЕЛОТО ЩЕ СЕ ОТСЛУЖИ НА 23.05.2015 Г. (СЪБОТА) ОТ 12:00 ЧАСА В СОФИЙСКИ ЦЕНТРАЛНИ ГРОБИЩА.*

**ПОКЛОН ПРЕД СВЕТЛАТА Й ПАМЕТ!”**

Едва ли има човек по света, който познава професор доктор на педагогическите науки Светлана Стефанова Димитрова и да не изпита болка от тежката вест, защото тя обичаше всички и се радваше на обичта на всички.

Професор Светлана Димитрова живя в един щастлив и хармоничен свят на човеколюбие и многоизмерна обич - към семейството, към студентите и колегите, към спорта, психологията и педагогиката, към науката и твор-

чеството, към чистотата и красотата на човешките взаимоотношения. Може би именно поради това най-голямата част от нейното научно наследство е свързано с изследвания на моралната чистота на човека и холистичния подход към личността, екологията на човешкото развитие, спорта и здравето.

Многоизмерната обич, сред която живя даровитата психоложка и педагожка, развиваше и нейния многостранен талант и харизматичната ѝ личност, даваше ѝ огромна енергия да зарежда с жар и ентузиазъм всички, с които тя работеше умело и им се раздаваше всеотдайно.

Тези типично нейни способности и компетенции бяха заслужено високо оценени на вълнуващото честване на 80-та годишнина на именитата изследователка през месец март 2013 г. в Националната спортна академия „Васил Левски”, на която тя посвети повече от 50 години от своя академичен живот. По време на юбилейното тържество професор Светлана Димитрова изнесе публична лекция и направи презентация на второто издание на своята монография „Формулата на човешкото развитие (Курт Левин, Юри Бронфенбренер, Светлана Димитрова)”.

Има някаква дълбока символика и знамение в съвпадението на следните два многозначителни съдбовни факта:

**Първо:** Възторженото честване на 80-та годишнина на почитаната от научната общност в България про-

фесор Светлана Димитрова на 15 март 2013 година се състоя в Заседателната зала на НСА „Васил Левски” на фона на олимпийските кръгове и вълнуващия текст от Българския всеучилищен химн „Кирил и Методий” на академик Стоян Михайловски:

Напред! Науката е слънце,  
което във душите грей!

Напред! Народността не пада  
там, дето знаньето живей!”

**Второ:** Професор Светлана Димитрова почина в навечерието на най-красивия и всенароден български празник 24 май - Денят на нашата духовност, Денят на българската просвета, наука и култура и на славянската писменост, в който отдаваме нашата почит и признателност към великите християнски учители, равноапостоли, светите братя Кирил и Методий – покровителите на Нова Европа. Ден, в който Българският всеучилищен химн „Кирил и Методий” по отколешна традиция звучи във всички български селища и училища.

Огромното научно наследство на професор Светлана Димитрова беше оценено по достойнство и в Приветствието на Дружеството на психолозите в България по случай нейния



*НАПРЕД! НАУКАТА Е СЛЪНЦЕ,  
КОЕТО ВЪВ ДУШИТЕ ГРЕЙ!  
НАПРЕД! НАРОДНОСТТА НЕ ПАДА  
ТАМ, ДЕТО ЗНАНЬЕТО ЖИВЕЙ!”*

75-ти рожден ден през 2008 година, в което се казва:

“Приносът Ви към всички сфери на психологическите изследвания и ролята Ви за утвърждаването на спортната психология като водещ дял на приложната психология в България са впечатляващ пример за няколко поколения психолози. Като член на Етичната комисия на Дружеството на психолозите, Вие, професор Димитрова, в добри и трудни години продължавате ежедневно да ни зареждате с неизчерпаемата си енергия и ценните си идеи за развитието на професионализма и социалната отговорност на психологическата общност в България.”

Житейският и творческият път на професор Светлана Димитрова е увличащ пример за подражание на няколко поколения български учени главно с високата си професионална компетентност в научните изследвания, богатата духовност, етичност и харизма, които се излъчват от нея.

Светлана Стефанова Димитрова е родена в гр. Враца на 17 март 1933 г. в семейство на интелектуалци. Нейният баща д-р Стефан Стойчев е юрист, защитил докторат по правни науки

в Германия в периода 1923 - 1925 г., а майка ѝ Евгения Стойчева е лекарка. Семейната среда дава силен тласък в нейното развитие. През 1950 г. завършва гимназия с пълен отличен успех, а през 1956 г. се дипломира в Националната спортна академия “Васил Левски” (бившият ВИФ “Георги Димитров”) със специалност спортен педагог и ЛФК (кинезитерapia).

От тук нататък спортната психология и спортната педагогика стават нейно призвание.

През 1957 г. започва редовна аспирантура в НСА “Васил Левски” и същевременно се обучава по специалността «Психология» в СУ «Климент Охридски». През 1970 г. защитава дисертация по психология и придобива научната степен “кандидат на науките” (доктор). Темата на кандидатската дисертация е: «Промени в устойчивостта и колебанията на вниманието у тъкачки под влияние на трудовия процес и физкултурната пауза» с научен ръководител професор Ема Герон и рецензенти проф. А. Ц. Пуни от Петербург и проф. Здрава Иванова.

През 1995 г. защитава дисертация

*ЖИТЕЙСКИЯТ И ТВОРЧЕСКИЯТ ПЪТ НА ПРОФЕСОР СВЕТЛАНА ДИМИТРОВА Е УВЛИЧАЩ ПРИМЕР ЗА ПОДРАЖАНИЕ НА НЯКОЛКО ПОКОЛЕНИЯ БЪЛГАРСКИ УЧЕНИ ГЛАВНО С ВИСОКАТА СИ ПРОФЕСИОНАЛНА КОМПЕТЕНТНОСТ В НАУЧНИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ, БОГАТАТА ДУХОВНОСТ, ЕТИЧНОСТ И ХАРИЗМА, КОИТО СЕ ИЗЛЪЧВАТ ОТ НЕЯ.*

по педагогика и придобива научната степен “доктор на педагогическите науки”. Темата на докторската дисертация е: «Субекто - субектен подход в екологията на човешкото развитие», а рецензенти са проф. Ст. Жекова, проф. Н. Хаджиев и проф. Н. Попов.

През 1971 г. е избрана за доцент по психология в НСА, през 1992 г. става извънреден професор в ЮЗУ “Неофит Рилски”, а от 1996 г. е професор по спортна психология в НСА “Васил Левски”.

Професор Светлана Димитрова се отличаваше с жизнена енергия и непрестанно търсец изследователски дух. Има над 200 публикации (монографии, студии, статии, научни доклади), като 50 от тях са в чужди издания на немски, руски и английски език, в т.ч. и доклади на международни конгреси по спортна психология. Автор е на 6 учебника.

С изключително голям интерес се ползват от психолозите и спортните педагози монографиите на професор Димитрова:

- Психологически проблеми на физическото възпитание в училище», 1975 г., 180 стр.;
- „Изкуството да побеждаваш“, 1988 г., 110 стр.;
- „Психолого-педагогическите подходи при възрастовото развитие на подрастващите“, 1989 г., 1992 г., 105 стр.;
- „Екология на човешкото развитие, спорт и здраве“, 1996 г., 1999 г., 320

стр.

- „Основи на холизма във възрастовото развитие на подрастващите”, под печат.

Освен тях с присъщата за професор Светлана Димитрова вещина и задълбоченост са разработени много други проблеми в психологическата наука и практика:

- Управлението на мотивацията за спортна дейност при подрастващи;
- Изследване връзката на спортването с интелектуалната активност на личността;
- Физическо възпитание и хармонично многостранно развитие на подрастващите;
- Интелект, физическо възпитание и интелектуализация на двигателното обучение;
- Параметри и механизми на интензификацията на учебния процес по физическо възпитание;
- Познавателната дейност – фактор за повишаване качеството и ефективността на учебния процес по физическо възпитание;



*Има над 200 публикации (монографии, студии, статии, научни доклади), като 50 от тях са в чужди издания на немски, руски и английски език, в т.ч. и доклади на международни конгреси по спортна психология. Автор е на 6 учебника.*

- Проблеми на интелектуализацията на учебния процес по физическо възпитание;

- Психологически закономерности на взаимозависимостта между физическото възпитание на подрастващите и тяхното личностно-дейностно развитие.

- Особенности на единството между познания и действие в учебния процес по физическо възпитание;

- Изследвания върху процеса на изграждането на представата за движение при формиране на двигателния навик;

- Физическото развитие на военнослужещите на съвременния етап;

и др.

Проф. Светлана Димитрова изследва също така и психологическото и възпитателното въздействие на паневритмията, прави публикации върху теоретико-практическата обвързаност на паневритмията с някои от водещите научни теории и знания относно развитието на съвременния човек:



*Проф. Светлана Димитрова изследва също така и психологическото и възпитателното въздействие на паневритмията, прави публикации върху теоретико-практическата обвързаност на паневритмията с някои от водещите научни теории и знания относно развитието на съвременния човек*

- Паневритмията и екология на човешкото развитие - Първа научна конференция, 21 октомври 2001 г., НСА „Васил Левски”.

Тя стига до извода, че паневритмията се очертава като перфектно средство, удовлетворяващо изискванията за екологично чисто развитие на личността.

Като ключови думи в научното творчество и личния живот на професор Димитрова се открояват хармонията, етичността, екологията (разбирана и като нравствена екология).

Като висок научен принос в развитието на психологическата наука у нас и в чужбина може да бъде оценен прилагания от професор Димитрова холистичен подход при изследване на човешката психика и субект-субектния подход в екологията на човешкото развитие. Оригинална е също така и друга нейна разработка - за физическото възпитание и спортът като медиатори на субект-субектния подход към здравето и развитието на човека.

Отчитайки духовната криза и растящата агресия в обществото, в т.ч. и сред подрастващите, както и тревожните темпове с които се разпространяват наркотиците, препоръчваме на педагозите в българските училища да внедряват концепцията на професор Светлана Димитрова за екологизирано развитие на личността при подрастващите.

Освен като учен и творец, професор Светлана Димитрова се отличава с

активна обществена дейност, което проличава от проследяването на заеманите длъжности и изпълняваните професионални функции:

1969 г. – Заместник-ръководител на катедра „Психология“ в НСА “Васил Левски”;

1973 г. – Заместник декан по учебната работа на Треньорски факултет;

1990 - 2002 г. – Завеждащ сектор „Психология“;

1963 г. и 1968 г. - Член-учредител на FEPSAK и YSSP;

1967 г. - Член -кореспондент на комисията „Труд и спорт „ при ЮНЕСКО;

1971 г. - Член на научната комисия при FEPSAK;

1970 - 1995 г. - Член на редколегията на сп. „Наука и спорт“ (Въпроси на физическата култура);

1974 - 1990 г. - Председател на научната комисия при БФХГ;

1989 - Член на СНС по „Психология“ и негов научен секретар;

1990 г. - Член на управителния съвет на федерация „Спорт в училище“;

1994 г. - Член на Научния съвет на Института по Психология при БАН;

1995 г. - Експерт-рецензент в международната редколегия за издаване на „Европейски годишник по Спортна психология“;

1996 г. - Член на Експертния съвет към Комитета за младежта и спорта (Държавна агенция за младежта и спорта);

2000 г. - Член и научен секретар на Комисията по „Обществени науки“ при ВАК;

2002 г. - Член-представител на ДАМС в комисията за изработване на Национална програма „За децата на България“;

1971 до 2007 г. - Научен ръководител на 20 аспиранти - от тях вече трима доктори на науката, 6 - доценти и 5 професори;

1969 - 2000 г. - Научен ръководител на 16 национални комплексни изследователски програми, приключили всяка с Национална научно-приложна конференция;

Професор Димитрова е участвала в повече от 100 национални, между-



*1971 до 2007 г. - НАУЧЕН  
РЪКОВОДИТЕЛ НА 20 АСПИРАНТИ  
- ОТ ТЯХ ВЕЧЕ ТРИМА ДОКТОРИ НА  
НАУКАТА, 6 - ДОЦЕНТИ И  
5 ПРОФЕСОРИ*

народни и световни научни форуми. Активно участва в организационните комитети на националните конгреси по психология.

Впечатляващи са и заслужените награди и обществени признания на професор Светлана Димитрова през нейната 50-годишна научна и преподавателска работа като психолог:

1979 г. - Медал от FEPSAK „За личен принос в развитието на Европейската психология на спорта“;

1983 г. - Орден „Кирил и Методий“;

1983 г. - Звание „Заслужил деятел на физическата култура“;

1985 г. - Медал на МОН „За педагогическо майсторство“;

2000 г. - Включена в юбилейната книга на врачанска област - „XX век - личности и съвременници“ - стр. 261 – 262;

2001 г. - Медал за принос в развитието на НСА (по случай 60 г. на НСА “Васил Левски”);

2002 г. - Медал за принос в развитието на българската художествена гимнастика;

Внимателното запознаване с богатото педагогическо и психологическо наследство на професор Светлана Димитрова позволява да се открият и някои от тайните на творческото дълголетие на професор Светлана Димитрова и силата на нейния нравствено възвисен дух:

1) Професор Димитрова е жизнерадостна, добронамерена, оптимистка, търпелива. Ръководи се от едно важно правило в психологията – за да съхрани яснотата на мисленето си, човек трябва да остава оптимист във всяка ситуация!

2) Най-добрият начин да се съхрани здравето е да се учи непрекъснато, честно и активно да се мисли. Освен това умните хора водят по-здравословен живот.

3) Животът на човека се определя от наследената генетическа програма и външните фактори, околната среда. За професор Димитрова е характерно, че успешно се адаптира към промените в живота и храбро усвоява новата среда, а това неминуемо предизвиква симпатии у околните.

4) Ръководи се от ясни и чисти убеждения, непоколебими принципи, но



*Най-ДОБРИЯТ НАЧИН ДА СЕ СЪХРАНИ ЗДРАВЕТО Е ДА СЕ УЧИ НЕПРЕКЪСНАТО, ЧЕСТНО И АКТИВНО ДА СЕ МИСЛИ. ОСВЕН ТОВА УМНИТЕ ХОРА ВОДЯТ ПО-ЗДРАВΟΣЛОВЕН ЖИВОТ.*

при общуването с другите хора е уважителна, скромна и спокойна.

5) Професор Димитрова нагледно потвърждава заложената от академик Николай Амосов хипотеза, че у човека има две възрасти – едната е биологическа, а другата е изобретена от самия човек за ориентация във времето.

6) Чувства се щастлива, защото за нея работата и хобито съвпадат. Нейното вдъхновение в работата и жизнена енергия, уменията ѝ да се съсредоточава върху главното, вътрешната съзнателна самоорганизация, високата самодисциплина и издръжливост позволяват да постига високи научни постижения и като учен и като организатор в науката.

Работи всеки ден, защото знае, че работата тренира духа, тялото и мозъка.

7) Професор Светлана Димитрова се занимава с активна обществена работа и подтиква хората да мислят активно. Продължава да ръководи докторанти и оказва помощ на младите хора в науката.

Това е достойно за подражание и почит!

Значимото творческо наследство на видната българска психоложка ще продължи да вдъхновява нейните последователи и почитатели, а чистият ѝ морал ще продължава да бъде нравствен коректив в дейността на сегашните и бъдещите поколения учени.

**Още нещо много съществено и изключително интересно за личността и многостранното творческото дарование на професор Светлана Димитрова, което е известно предимно на нейните най-близки колеги, съратници, почитатели и ценители:**

От дълбока древност е известно, че психологията е наука за душата. Призванието на добрия психолог е да намери добър изказ за човешката душа – като лек и като мехлем.

От дълбока древност също е известно, че най-искреният и най-дълбок изказ на човешките преживявания се съдържа в поезията, защото стихът се изрича на един дъх като огън, със страдание и вдъхновение, като патос<sup>1</sup> и послание едновременно.

В своето фундаментално изследване „Първите творци и раждането на изкуството в зората на човешката история” Чип Уолтър доказва уникална хипотеза: „Най-голямото нововъведение в историята на човечеството не били каменните сечива, нито стоманения меч, а изобретяването на символичните образи от първите творци.”

Придържайки се към този факт, професор Светлана Димитрова е извървяла сложния път на учения от изследванията на тайните на душата в психологическата наука до духовното си поетично завещание и посланията в нейната стихосбирка “Сенки от огъня”, които са адресирани към

<sup>1</sup> От гр. phatos – болест, болка, силно и трайно чувство, голямо въодушевление.



сегашното и бъдещите поколения. Тези иновации в поезията на професор Димитрова ценителите на съвременното изкуство ще оценят по достойнство.

Освен с таланта на нежен и фин психолог, професор Светлана Димитрова притежаваше и поетична дарба, която е носила в душата си през целия си живот. През 2008 година, за нейната 75-та годишнина, ценителите и почитателите на професор Димитрова бяха впечатлени със стихосбирката ѝ „Сенки от огъня”.<sup>2</sup>

С тази стихосбирка професор Светлана Димитрова участва в Европейската нощ на учените през 2008<sup>3</sup>, организирана от Съюза на учените в България, акцентът на която беше поставен върху три основополагащи направления в научното и технологичното развитие - Биология, Химия и Екология. Специално трябва да подчертаем, че Екологията, респективно Нравствената екология на човека и човешкото развитие беше едно от трите тейни любими изследователски полета, наред със спортната психология и комплексното хармонично изграждане на човешката

личност. Тази нейна морална чистота и извисена духовност в съчетание с богатството на изследователските ѝ интереси и постижения в областта на психологията и педагогиката, безспорно и заслужено отреждат на професор доктор на педагогическите науки Светлана Стефанова Димитрова почетната роля в храма на българската наука!

Заради високите художествени и нравствени ценности нейното сътворение „Послание”, представено на научния форум „Европейската нощ на учените ‘2008’”, е публикувано и в специалния поетичен сборник „Стъпки” със стихове на български учени (стр. 56), издаден от Съюза на учените в България в печатница „АСИ принт” в София през месец септември 2008 г. чрез сдружение „Европейска интеграция и информация”, специално за Европейската нощ на учените през 2008 [ISBN 978-954-9928-31-0]:

<http://www-it.fmi.uni-sofia.bg/recipe/files/documents/pub/kniga.pdf>

[http://e-coddb.bas.bg/zb/popular/283\\_boev\\_2008\\_krakow.pdf](http://e-coddb.bas.bg/zb/popular/283_boev_2008_krakow.pdf)

Още от юношеството си именитата българска психоложка умело е изливала чувствата си в стихове. По признанието на авторката от това ѝ е олеквало, а душата ѝ е намирала успокоение и катарзис.

Незабравимо е обръщението на професор Димитрова към читателите преди да прочетат първия стих: “Едва сега, в моята 75-годишнина, набрах

2 Светлана Димитрова. Сенки от огъня. Изд. “Старейшински”. С., 2008, стр. 64.

3 Европейската нощ на учените е ежегодно събитие, което се провежда в един и същи ден в цяла Европа и се осъществява с финансовата подкрепа на Европейската комисия. На този ден университетите и научните институти отварят врати за гражданството, за да представят своите научни постижения и да покажат предизвикателните и любопитни страни от живота на учения. За България този проект започва през 2006 г.

куража да откряна прозореца на душата си. Затова, знай, че поглеждайки в него и докосвайки страниците на тази книга, ти докосваш душата ми. Моля те, не я наранявай. Приеми написаното с разбиране и със снизхождение за неговите несъвършенства.”

В стихотворението “Послание”<sup>4</sup> професор Светлана Димитрова остава вярна на научния и поетичния си житейски път и отправя своето духовно обръщение към българските учени:

*Оставих ли следа,  
в научната ви свят?*

*Запалих ли свецата  
В душевната ви страст?*

*Та да творите занаят,  
без да се спирате пред нищо  
и да множите своя ред,  
да грей науката лъчисто.*

*И поглед вперили в проблем  
очи да не навеждате във страх,  
че може той да е голем  
и да надхвърля вашият замах.*

*Но коленичили в молитвен плам  
пред храма на Науката велика,*

<sup>4</sup> Светлана Димитрова. Сенки от огъня. Изд. “Старейшински”. С., 2008, стр. 61.

*да помните – Човекът е голям,  
когато с мъдрост истината свята  
вика!*

През целия си академичен живот професор Димитрова възприемаше университета като храм на науката и познанието.

В Международната година на Светлината с научните си постижения и поетичните си дарования професор Светлана Стефанова Димитрова зае своето достойно място както в храма на науката, така и в храма на поезията.

Професор Светлана Димитрова ще продължи да озарява със своето сияние творческия път на сегашните и бъдещите поколения научни дейци и художествени творци в ролята си на Небесен учител по психология, педагогика и морал!

Нейните книги и щедрата ѝ доброта остават при хората на планетата Земя!

### **ПОКЛОН ПРЕД СВЕТЛАТА Й ПАМЕТ!**

Капитан I ранг, о.р., професор, доктор на психологическите науки, инженер Илия Петров Пеев

ВВМУ “Н. Й. Вапцаров”, гр. Варна